

Treći dio, posvećen razmatranju muke Gospodnje, sadrži sljedeća razmatranja: Posljednja večera; Smrtna borba u Getsemaniju; Izdaja, predaja i prodaja Sina Božjega; Isusa izruguju; Isusa odvođe Pilatu da ga osudi; Tko je, zapravo, osudio Isusa?; Isusovi padovi pod križem; Susreti na križnom putu; “Oče, oprosti im jer ne znaju što čine!”; “Bože moj, Bože moj, zašto si me ostavio!”; “Zaista, kažem ti, još danas bit ćeš sa mnom u raj!”; “Ženo, evo ti sina!”; “Žedan sam!”; “Svršeno je!”; “Oče, u ruke tvoje predajem duh svoj!”; Bog je umro i bi pokopan.

Četvrti, najkraći dio obrađuje uskrsnuće Gospodinovo i ima svoja zasebna razmatranja: Očeva je ljubav bdjela; Prvo ukazanje uskrslog Gospodina; Marija Magdalena, apostolica; Prepoznali ga u lomljenju kruha; Borba između mira i nemira; Nevjerni Toma — danas je naša fešta; Što s vremenom koje nam je Bog dao?; Od opozive do neopozive ljubavi.

Kako se dade zaključiti iz dosada istaknutoga, knjiga nastoji prikazati i pokazati kršćaninov put izbjavljanja od grešnih navada, običaja, neslobode, navezanosti, privezanosti za ono odviše tjelesno, pohotno i zemaljsko te promatranjem Isusova života, njegovih riječi i djela uzdići se na viši stupanj postojanja, postojanja onih u svijetu koji nisu od svijeta, nego su već ovdje dionici kraljevstva nebeskoga. To su oni koji su dopustili da im ono vječno i nebesko preobrazi ono vremenito i zemaljsko.

Takvi su pristali na razmjenu darova s Isusom. Prema knjizi, Isusova bi neopoziva ponuda glasila ovako: “Vi meni dugove, ja vama slobodu; vi meni grijeh, ja vama spasenje; vi meni prljavštinu, ja vama čistoću; vi meni siromaštvo, ja vama bogatstvo; vi meni bijedu, ja vama dostojanstvo; vi meni svoju niskost, ja vama uzvišenost; vi meni robovanje, ja vama kraljevanje; vi meni smrt,

ja vama život; vi meni svoje uobraženje, ja vama preobraženje; vi meni mrak groba, ja vama svjetlo uskrsnuća; vi meni svoje lutanje, ja vama pravi put; vi meni strah, ja vama ohrabrenje; vi meni sumnju, ja vama vjeru; vi meni beznade, ja vama nadu; vi meni mržnju, ja vama ljubav... Kad svojom krivnjom ostanete sirote, pokazujem vam Oca; kad ostanete bez daha, nad sobom ćete vidjeti Duha Svetoga. Tako ćemo i Otac i ja i Duh Sveti uvijek biti s vama.” Tu neopozivu i nepokolebljivu Isusovu ponudu ljubavi čovjek bi trebao prihvatiti i na nju odgovoriti na jedini mogući primjeren način, smatra Nikola Stanković, tj. u svjetlu i snazi nepokolebljive i neopozive ljubavi.

Tadija Milikić

Debroy Bibek, *Vishnu Purana*. Delhi: Penguin Random House India, 2022.

Knjiga *Vishnu Purana* autora Debroya Bibeka prijevod je teksta *Krishna Dvaipayanine Vishnu Purana*, nastaloga kao dio niza Bibekovih prijevoda tradicionalnih hinduističkih tekstova na sanskrtu poput *Bhagavad Gita*, *Mahabharata* i *Ramayana* po Valmikiju. Knjiga broji 532 stranice u kojima autor prevodi šest poglavlja *Vishnu Purana*. Knjiga se sastoji od riječi zahvale, uvoda i šest glavnih poglavlja. Autor tumačenje podrijetla puranâ (*purana* je indijski pisani žanr), 18 svetih hinduističkih tekstova, započinje u uvodu. Ističe Vyasu, odnosno Krishnu Dvaipayanu ili Vedavyasu kao njihova autora te ih klasificira prema dvije razlikovne kategorije. Prva je, navodi, raspodjela puranâ prema opisu kozmogonije koja slijedi jednoga od triju vrhovnih božanstva: Brahma, Shiva ili Vishnu. Druga raspodjela slijedi razlikovanje puranâ prema tri kakvoće prirode i postojanja: *sattva* (vrlina), *rajas* (strast) i *tamas* (neznanje). Kako bi

tekst bio klasificiran kao purana, nužno je da posjeduje pet značajki koje se nazivaju *pancha lakshmana*. Te značajke osnovne su teme koje diskutiraju kreaciju kozmosa (*sarga*), vremenski okvir stvorenoga kozmosa (*manvatara*), dvije kraljevske loze koje potječu od solarne i lunarne dinastije (*vamshanucharita*), genealogiju bogova, mudraca i kraljeva (*vamsha*), manje cikluse stvaranja i razaranja unutar velikoga ciklusa početka i kraja kozmosa (*pratisarga*). *Vishnu Purana* pripada opisu Vishnuove kozmogonije, *sattva* kakvoći te sadrži svih pet značajki kroz tekst koji je podijeljen na šest glavnih dijelova (*amshas*). Autor ističe kako je ovim prijevodom pokušao izbjeći interpretaciju značenja teksta te ponuditi čisti prijevod sa sanskrta. Ipak, napominje da je ono što je u konačnici i interpretirano, obrazloženo je u bilješkama pri dnu stranice. Naglašava kako je datiranje puranâ iznimno špekulativne prirodne, no ipak svrstava *Vishnu Purana* između 300. pr. Kr. i 450. godine.

Autor prijevod započinje prvim dijelom (*amsha*), koji je podijeljen na 22 poglavlja. Svako poglavlje sastoji se od stihova (*shloka*) gdje prvi dio u cijelosti čini 1.411 stihova. Prvi dio predstavlja kozmologiju kojom predsjedava Vishnu, a druge purane kao vrhovnoga stvaraoča ističu Brahma ili Shivu. Prvo poglavlje prvoga djela započinje susretom mudraca Parashare i njegova učenika Maitreye, koji se pita o Tvorcu čitave kreacije. Parashara mu odgovara kroz naredna poglavlja kako je to Vishnu, vrhovno božanstvo koje je kreator, održavatelj i razaratelj kozmosa. Opisuje Vishnu kao onoga koji sadrži sve elemente u sebi, svu stvorenu materiju, sva živa bića, intelekt, ego, osjetila, mudrost i dr. Ističe važnost Vishnuovih manifestiranih formi unutar materijalnoga svijeta poput, avatara Varaha, koji je spasio zemlju na molbu svojega poklonika, polubožice Vasundhare, i Nrsimhade-

va, koji je izbavio dječaka Prahladu Maharaja od smrtne presude njegova oca, demona Hiranyakashipua.

Drugi dio, podijeljen na 16 poglavlja s ukupno 787 stihova, progovara o stvaranju Zemlje na ponizan upit učenika Maitreye. Parashara ga podučava o postanku zemlje, sedam kontinenata imena Jambu, Plaksha, Shalmali, Kusha, Krouncha, Shaka i Pushkara te sedam oceana koji su Lavana, Ikshu, Sarpah, Dadhi, Dughda, Svadhu i Udaka. Jambudvipa je središnjica sa zlatnom planinom Meru u centru. Govori zatim o drugim planinama, rijekama te o planetima koji su smješteni ponad i ispod položaja Zemlje. Planete ispod Zemlje predstavlja kao paklene planete (*narakas*) na koje idu grešne duše, a planete ponad Zemlje predstavlja kao rajске planete na kojima se nalaze pobožne duše. Ostatak poglavlja posvećen je pripovijetki o kralju Bharati koji se je odrekao prijestolja kako bi živio pobožnim životom odvojenika.

Treći dio, podijeljen na 18 poglavlja s ukupno 837 stihova, predstavlja nauku o praocima ljudske vrste Manuima te o ciklusu vladavine Manua u kojem se nalazi sadašnji ljudski rod (*manvantaras*). Jedno Manuovo razdoblje traje 306.720.000 godina, što upućuje na cikličnost doba. Parashara navodi kako smo trenutačno u vremenu Manua Vaivasvate. Prije njega vladalo je šest Manua te će ih slijediti još sedam vladavina prije završetka ciklusa ere (*yuga*). Parashara govori o rođenju i smrti te o posmrtnim obredima (kremacija). Nadalje, ističe važnost četiri razdoblja u procesu promjena, četiri stupnja (*ashrama*) u svakom ljudskom životu, kao i vrijednost vedskoga školovanja, obreda braka te obreda štovanja predaka. Zatim, učeno razlaže etičke dužnosti četiri društvene klase (*varna*), od kojih su svećenici (*brahmin*) oni koji izučavaju svete spise, obožavaju bogove i odražavaju

obrede za korist drugih. Ratnici, vladari (*kshatriya*) štite i vladaju zemljom, poljoprivrednici i trgovci (*vaishya*) bave se poljodjelstvom, a radnici i pružatelji usluga (*shudra*) zaduženi za služenje drugim varnama. Etičke dužnosti svih varni su nenasilje, govorenje istine, služenje drugima, zabrana krađe, zabrana ubojstva ljudskoga bića, kao i drugoga živoga bića. Učenjak potiče Maitreyu na službu bogovima, svecima i učiteljima kako nalaže *Vishnu Purana*, upućuje ga na brigu o vlastitoj duši čineći takva pobožna djela. Ovo poglavlje završava prisposodobom o Vishnuu u obliku Maya-mohe.

U četvrtom dijelu, koji je podijeljen na 24 poglavlja s ukupno 1.353 stiha, Parashara govori o kraljevskim dinastijama počevši s nastankom Brahme te onoga što sljeduje iz njegova stvaranja, govori o solarnoj i lunarnoj dinastiji te o zemaljskim dinastijama koje su vladale tijekom era s Pariksitom kao kraljem današnjega vremena. Poglavlje sadrži pripovijetke o brojnim pojedincima, poput mudraca Kapile, Satyavati, Krishne, Devaki, Pandua, Kurua i dr.

Peti dio, ujedno i najopsežniji dio *Vishnu Purana*, podijeljen je na 38 poglavlja s ukupno 1.517 stihova. Maitreya upućuje gorljivu molbu učitelju Parashari da mu opiše Vishnuovu inkarnaciju Sri Krishnu koji dolazi po lunarnoj dinastiji (Yadu). On odgovara pripovijetkama o Krishninom rođenju, djetinjstvu, suprotstavljanju demonskomu tiraninu Kamsi, njegovu kasnijem kraljevstvu Dvarki, njegovoj obitelji i suprugama, o Krishninoj smrti, kao i o početku Kali Yuge — posljednjega doba u ciklusu jedne ere.

Šesti dio je zadnji i ujedno najkraći, čini ga svega 8 poglavlja s 498 stihova. Detaljno opisuje Kali Yugu kao doba degradacije, zavisti, svade i patnje. No, napominje Parashara, onaj tko se preda Vishnuu biva spašen i u tom dobu.

Zadnja poglavlja služe kao upute o skupu fizičke, mentalne i duhovne prakse (*yoga*), razvijanju sućutnosti, požrtvornosti te upravljanju prema Bogu kao savršenoj duši Vishnuu.

Autor završava prijevod *Vishnu Purana* sa šestim dijelom bez potrebe za zaključkom. Vjeruje kako ova purana sama za sebe progovara o vlastitoj važnosti te opravdava status među istaknutim tekstovima vaishnavske zajednice unutar hinduizma. Knjiga je namijenjena onima koji tek stječu prve uvide o Indiji i njezinoj kulturi, kao i onima koji već kroče putevima vaishnavskoga znanja. *Vishnu Purana* prožeta je filozofsko-religijskom mišlju drevne Indije te daje iscrpne izvještaje o stvaranju čitave kreacije, kako kozmološke, tako i teogonijske, s konačnim smjernicama za vječno blaženstvo duše.

Matea Vadlja

Farnz Jalics, *Put kontemplacije*. Zagreb: Zaklada biskup Josip Lang, 2021.

U ovoj knjižici od 96 stranica, Franz Jalics, mađarski isusovac, govori o trenutcima kontemplacije koji nam pomažu da dublje proniknemo u misterije života i da nas još više približe Bogu, konačnomu cilju naše egzistencije. Autor s pravom tvrdi da je kontemplacija, shvaćena kao motrenje Boga, čista milost Božja jer čovjek ne može vidjeti Boga vlastitim naporima. Milost kontemplacije dovodi čovjeka u stanje između vjere i vječnoga života. Vodi ga vjerom, jer mu daje ne samo sigurnost Boga, nego stvarno motrenje Njega. Ali nije riječ o potpunom motrenju Boga koje nas očekuje u vječnosti: “Sad vidimo u ogledalu, nejasno, a onda ćemo licem u lice!” (1 Kor 13,12). Tko malo dublje zaroni u rijeku kontemplacije, doživjet će veliku čežnju za Bogom, poput psalmiste, koji kaže: “O kada ću doći i lice Božje gle-